

Funkční styly a slohotvorní činitelé

Slohotvorní činitelé

- každý jazykový projev vzniká za určitých konkrétních podmínek – vliv na jeho výstavbu
  - slohotvorní (stylotvorní) činitelé – podmínky (okolnosti) jazykového projevu
- 1) **objektivní činitelé** (styly obecné platnosti)
    - podmínky na autorovi nezávislé
      - a) funkce projevu
      - b) prostředí – veřejný / neveřejný (soukromý) projev
      - c) forma – mluvený (ústní) / písemný projev
      - d) připravenost – připravený / nepřipravený projev
      - e) adresát – kontakt přímý / nepřímý (monolog -rozhas/ dialog-telefonát)
    - **Písemný projev** je přehledný, členěný na odstavce; má hutnější větnou stavbu a používá více termínů než projev ústní; není zapojen do situace; neexistuje přímé spojení se čtenářem - nutné úplnější vyjádření; spisovná čeština
    - **Mluvený projev** umožňuje bezprostřední styk s posluchači; je úzce spojen se situací; vyjadřuje se mj. zvukovými prostředky řeči – tempo řeči, zabarvení hlasu, mimika, gesta; je méně přehledný než písemný projev; spisovná i nespisovná čeština, bez knižních slov, volnost ve stavbě vět
  - 2) **subjektivní činitelé** (individuální styl)
    - okolnosti, které plynou přímo z autorovy osobnosti
      - a) povahové rysy, psychický typ, momentální stav
      - b) biologické faktory: pohlaví, věk
      - c) dosažené vzdělání, profese, zájmy, zkušenosti
      - d) jazykové dovednosti (slovní zásoba)

Funkční styly

- 1) **Styl prostě-sdělovací** (hovorový)
  - běžná slovní zásoba, jednoduché věty;
  - výskyt: běžné rozmluvy, zprávy, oznámení, upozornění, jednoduché popisy a vyprávění
- 2) **Odborný styl** – termíny, ustálené slovní obraty; používá se v úředním a obchodním styku a v administrativě
  - a) **praktický odborný styl** (administrativní)
    - při projednávání pracovních otázek ve výrobě a administrativě
    - ve úředním, obchodním styku
    - závažná a speciální sdělení -sdělení musí být ve formě umožňující snadné zpracování
    - mnoho ustálených prostředků a formulací (obchodní korespondence, úřední styk)
  - b) **vědecký, naučný styl**
    - odborné výzkumné a vědecké práce
    - cíl -podat přesné, výstižné a úplné poučení o zkoumaném jevu
    - záleží na přesnosti a jednoznačnosti- užívání vědecké terminologie
    - náročné pojmy- není určen laikům
    - popularizační práce pro laiky - neuzívá se příliš speciální terminologie (vysvětlení termínů v textu) a vyjádření se ožívuje
- 3) **Publicistický styl**
  - funkce sdělná, přesvědčovací, získávací
  - a) **styl sdělovacích prostředků**
    - noviny, časopisy, internetová média; funkce informativní
    - vyznačuje se zajímavými nadpisy článků (aktualizace), jednoznačnost, srozumitelnost
    - články, interview, komentáře, fejetony, reportáže, recenze
  - b) **řečnický styl**
    - oficiální veřejné mluvené projevy, funkce přesvědčovací, sdělná
    - publicistické pořady v rozhlasu a televizi
    - využívání řečnických prostředků - důraz a spád řeči, řečnické otázky
- 4) **Umělecký styl**
  - zvláštní postaven, výskyt v žánrech uměleckého stylu
  - zahrnuje všechny vrstvy národního jazyka (spisovný jazyk, nářečí, obecná čeština)
  - způsob využití jazykových prostředků je rozmanitý – v závislosti na autorovi (ich/er –forma)